

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MELCHIOR WATHELET
16 päivänä toukokuuta 2018¹

Asia C-93/17

**Euroopan komissio
vastaan**

Helleenien tasavalta

Jäsenyyssoveltoitteiden noudattamatta jättäminen – Unionin tuomioistuimen tuomio, jossa jäsenyyssoveltoitteiden noudattamatta jättäminen todetaan – Täytäntöönpanon laiminlyönti – Uhkasakko – Kiinteämääräinen hyvitys

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävä asia perustuu kanteeseen, jonka Euroopan komissio on nostanut Helleenien tasavaltaa vastaan SEUT 260 artiklan nojalla ja jossa on kyse 28.6.2012 annettun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöönpanon väitetystä laiminlyönnistä. Mainitussa tuomiossaan unionin tuomioistuin totesi, että Helleenien tasavalta ei ollut noudattanut toimenpiteistä C 16/04 (ex NN 29/04, CP 71/02 ja CP 133/05), jotka Kreikka on toteuttanut Hellenic Shipyardsin hyväksi, 2.7.2008 tehdyn komission päätöksen 2009/610/EY² 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–19 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut määräajassa kaikkia kyseisen päätöksen noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä ja koska se ei ole toimittanut määräajassa Euroopan komissiolle tämän päätöksen 19 artiklassa lueteltuja tietoja.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

2. SEUT 346 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Perussopimusten määräykset eivät estä soveltamasta seuraavia sääntöjä:

--

b) jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.”

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

² EUVL 2009, L 225, s. 104.

III Asian tausta

3. Kreikan Skaramagkásissa sijaitsevan kreikkalaisen (siviili- ja sotilas)telakan omistaja Hellenic Shipyards SA (Ellinika Nafpigeia AE, jäljempänä EN) lopetti toimintansa vuonna 1985, ja se asetettiin selvitystilaan. Samana vuonna valtiollinen pankki Elliniki Trapeza Viomichanikis Anaptixeos AE (jäljempänä ETVA) hankki EN:n osake-enemmistön. Sopimus, jolla 49 prosenttia EN:n osakkeista myytiin sen työntekijöille, allekirjoitettiin 18.9.1995.

4. Vuonna 1998 Helleenien tasavalta päätti nykyaikaistaa ja laajentaa sukellusvenelaivuettaan. Se teki sitä varten EN:n kanssa sopimuksen neljän HDW 214 -luokan sukellusveneen rakentamisesta (jäljempänä Arkhimedes-sopimus) sekä sopimuksen kolmen HDW 209 -luokan sukellusveneen nykyaikaistamisesta (jäljempänä Neptunus II -sopimus).

5. EN teki kyseisten sukellusveneiden rakentamisesta ja nykyaikaistamisesta alihankintasopimukset Howaldtswerke-Deutsche Werft GmbH:n (jäljempänä HDW) ja Ferrostaal AG:n (jäljempänä, molemmat yhdessä, HDW-Ferrostaal) kanssa.

6. Vuonna 2001 Helleenien tasavalta päätti yksityistää koko EN:n. Yksityistämisen toteuttamiseksi HDW-Ferrostaal hankki kaikki EN:n osakkeet. Vuoden 2005 aikana saksalainen konserni ThyssenKrupp AG hankki määräysvallan HDW:stä ja osti myös Ferrostaalin osuuden EN:stä.

7. EN:n yksityistämisen yhteydessä Helleenien tasavalta toteutti vuosina 1996–2003 useita toimenpiteitä, joissa oli kyse EN:n hyväksi tehdyistä pääomanlisäyksistä, takauksista, vastatakauksista ja lainoista ja joista on tehty useita Euroopan komission ja Euroopan unionin neuvoston päätöksiä.

8. Päätöksen 2009/610 2, 3, 8, 9 ja 11–15 artiklan mukaan kyseiset toimenpiteet ovat sisämarkkinoille soveltumattomia tukea.

9. Mainitun päätöksen 5 ja 6 artiklassa todetaan, että päätöksessä mainittua, komission aiemmin hyväksymää tukea on käytetty väärin, minkä vuoksi se on perittävä takaisin.

10. ETVA:n HDW-Ferrostaalille myöntämä korvaustakuu, jonka mukaan tälle korvattaisiin kaikki EN:ltä takaisin perittävä valtiontuki, on päätöksen 2009/610 16 artiklan mukaan SEUT 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti täytäntöön pantua tukea eikä sekään sovellu sisämarkkinoille, joten se on lakkautettava välittömästi.

11. Todeten, että takaisin perittävästä tuesta oli aiheutunut etua vain EN:n siviilialan toiminnalle, komissio päätti saman päätöksen 17 artiklassa, että se on perittävä takaisin yrityksen siviilialan toimintaan osoitetuista varoista.³

12. Päätöksen 2009/610 18 artiklassa Helleenien tasavalta veloitetaan perimään mainitun päätöksen 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–15 artiklassa määritellyt tuki takaisin välittömästi ja tehokkaasti. Kyseisen määräyksen mukaan Helleenien tasavallan tuli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta päätös voitaisiin panna täytäntöön neljän kuukauden kuluessa sen tiedoksiantamisesta eli 13.8.2008 alkaen.

13. EN:n vaikean taloustilanteen vuoksi Helleenien tasavalta vetosi siihen, että kyseessä olevan tuen periminen takaisin täysimääräisenä saattaisi johtaa yrityksen ajautumiseen konkurssiin ja siten vaikuttaa sen sotilasalan toimintaan (erityisesti Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimukseen), minkä seurauksena takaisinperinnällä todennäköisesti olisi haitallinen vaikutus SEUT 346 artiklassa tarkoitettujen, maan keskeisten turvallisuusasetusten turvaamiseen.

³ Takaisin perittävien tukien määräksi (ilman korkoja) arvioitiin komission mukaan tuolloin väliaikaisesti noin 256 miljoonaa euroa.

14. Komissio, jonka käsiteltäväksi Helleenien tasavalta saattoi asian, totesi, että EN:llä ei ollut tuen takaisin maksamiseen tarvittavia varoja,⁴ ja ehdotti sille, että komission päätös katsottaisiin pannuksi täytäntöön, jos EN myisi siviilialan toimintaan liittyvän omaisuutensa ja käyttäisi myyntitulot maksaakseen Kreikan valtiolle takaisin tuen koko määrän, luopuisi päätöksen 2009/610 16 artiklassa tarkoitettua korvaustakuusta sekä yksinoikeudestaan käyttää valtion omistamaa maa-aluetta (kyse on kuivatelakan käyttöoikeudesta), joka sen tulee palauttaa valtiolle (sillä kyseinen alue ei ollut yritykselle välttämätön sen sotilasalan toiminnan kannalta), ja keskeyttäisi siviilialan toimintansa kymmeneksi vuodeksi. Komissio, Helleenien tasavalta ja EN pääsivät tältä pohjalta periaatesopimukseen 8.7.2009.

15. Samana ajankohtana ThyssenKrupp-konserni käynnisti Abu Dhabi Mar LLC:n (ADM)⁵ kanssa neuvottelut EN:n osakkeiden siirtämiseksi sille. Joulukuussa 2009 ADM tarjoutui ostamaan 75,1 prosenttia kyseisistä osakkeista yhden euron hintaan, joten 24,9 prosenttia niistä jäisi ThyssenKrupp-konsernin haltuun. Yhtenä oston ehdoista oli, että Helleenien tasavalta saa valtiontuen takaisinperintää koskevassa kysymyksessä aikaan ratkaisun, jonka ADM investoijana voi hyväksyä.

16. Maaliskuussa 2010 Helleenien tasavalta, ADM, ThyssenKrupp, HDW ja EN tekivät Framework Agreement -nimisen sopimuksen (jäljempänä puitesopimus), jonka 11 artiklassa viitattiin Helleenien tasavallan velvollisuuteen periä valtiontuki takaisin ja todettiin lähemmin, että ”komission, Helleenien tasavallan ja EN:n kesken neuvoteltiin heinäkuussa 2009 valtiontuen takaisinperintävaatimuksia koskeva kolmen osapuolen sopimus, jonka lopullinen täytäntöönpano on vireillä”. Kyseisen artiklan mukaan ”Helleenien tasavalta sitoutuu tällä sopimuksella välittömästi toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että asia hoidetaan virallisesti loppuun ja että menettelystä päästään yhteisymmärrykseen ja se saadaan vietyä päätökseen, mitä ADM pitää ennakkoehtona [osakkeiden ostolle]”.⁶

17. Kyseisen puitesopimuksen osapuolet allekirjoittivat 17.9.2010 myös Implementation Agreement -nimisen sopimuksen (jäljempänä täytäntöönpanosopimus), jolla oli tarkoitus sopia useista Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten täytäntöönpanoa koskevista erimielisyyksistä ja muuttaa sopimuksia merivoimien uusien vaatimusten mukaisiksi. Täytäntöönpanosopimuksen mukaan Helleenien tasavalta saisi sanoa sopimukset irti, jos EN asetetaan selvitystilaan tai käynnistetään muu konkurssimenettely. Täytäntöönpanosopimus hyväksyttiin, ja se vahvistettiin lailla nro 3885/2010.⁷

18. ThyssenKrupp-konserni myi 75,1 prosenttia osakkeista Privinvestille 22.9.2010 ADM:n vetäytyttyä EN:n ostamisesta.⁸

19. Komissio, joka katsoi, ettei Helleenien tasavalta ollut noudattanut päätöksen 2009/610 mukaisia velvoitteitaan, nosti 8.10.2010 sitä vastaan SEUT 108 artiklan 2 kohdan mukaisen, jäsenvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen, jolla vaadittiin toteamaan, ettei tämä ollut toteuttanut säädetyissä määräajoissa kaikkia tarvittavia toimenpiteitä noudattaakseen kyseistä päätöstä.

4 Takaisin perittävän kokonaissumman määrä, korot mukaan lukien, oli lokakuussa 2010 lähes 539 miljoonaa euroa.

5 ADM on konserni, johon kuuluu sota-alusten ja huvipursien rakentamiseen erikoistuneita yrityksiä. Sen osakkeista 70 prosenttia omistaa šeiikki Hamdan Bin Zayed Al Nahyanin määräysvallassa oleva Al-Ain-konserni ja 30 prosenttia Libanonin kansalaisen Safan määräysvallassa oleva Privinvest-konserni.

6 ”A tripartite settlement between the European Commission, the Hellenic Republic and [EN] for the state aid recovery claims has been negotiated in July 2009 and currently its final execution is pending. The Hellenic Republic is herewith undertaking to immediately take all necessary measures to secure the formal closing of the file and final settlement and completion of this procedure which is regarded by ADM as a condition precedent for the [share purchase].”

7 FEK A' 171 / 29.9.2012.

8 ADM:n vetäytymisen syynä näyttäisi olevan se, että Helleenien tasavalta ei ollut voinut sallia EN:n käyttää kuivatelakkaa eikä ollut pystynyt takaamaan, että EN:n saisi tilauksia huomattavan alusmäärän rakentamisesta Kreikan merivartiostoa varten.

20. Komissio ja Helleenien tasavalta olivat kesä–lokakuussa 2010 neuvotelleet sitoumuksista, jotka Helleenien tasavallan ja EN:n tuli antaa päätöksen 2009/610 panemiseksi täytäntöön ilman, että EN joutuisi konkurssiin tai Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten täytäntöönpano vaarantuisi merivoimien osalta.

21. Kyseiset velvoitteet olivat lopullisessa muodossaan⁹ seuraavat:

- EN keskeyttää siviilialan toimintansa 15 vuodeksi 1.10.2010 alkaen.
- EN:n siviilialan toimintaan liittyvä omaisuus¹⁰ myydään ja myyntitulot tilitetään Kreikan viranomaisille. Jos EN:n siviilialan omaisuutta ei saada myytyä huutokaupalla kokoaan tai osittain, EN siirtää sen Kreikan valtiolle tuen takaisinperintää koskevan velvoitteen vaihtoehtoisena täytäntöönpanokeinona. Siinä tapauksessa Kreikan valtion on varmistettava, että EN tai sen nykyiset tai tulevat osakkaat eivät edellä mainitun 15 vuoden jakson aikana uudestaan hanki mitään osaa kyseisestä omaisuudesta.
- EN luopuu käyttöoikeudestaan kuivatelakkaan, jonka käyttäminen ei ole välttämätöntä sen sotilasalan toiminnan jatkumisen kannalta. Kreikan valtio takaa sen, että EN tai sen nykyiset tai tulevat osakkaat eivät edellä mainitun 15 vuoden jakson aikana uudestaan hanki kyseistä käyttöoikeutta ja sen kattamaa maa-aluetta.
- EN luopuu päätöksen 2009/610 16 artiklassa tarkoitetusta korvaustakuusta eikä ryhdy minkäänlaiseen menettelyyn, joka perustuu tai liittyy siihen. Helleenien tasavallan on kaikissa tuomioistuimissa tai tuomioistuinten ulkopuolisissa menettelyissä vedottava kyseisen takuun pätemättömyyteen.
- Kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun komissio on hyväksynyt sitoumuksia koskevan luettelon, Helleenien tasavalta esittää sille todisteet kuivatelakan palauttamisesta Kreikan valtiolle ja ajantasaiset tiedot siviilialan omaisuuden myynnistä huutokaupalla. Lisäksi Helleenien tasavalta antaa komissiolle vuosittain tiedon sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperinnän etenemisvaiheesta esittämällä myös todisteita siitä, ettei EN ole jatkanut siviilialan toimintaansa, tietoja Kreikan valtiolle palautettujen varojen omistajuudesta ja käytöstä sekä kuivatelakan käyttöoikeuden kattaman alueen käytöstä.

22. Komissio ilmoitti Helleenien tasavallalle 1.12.2010 päivätyllä kirjeellään (jäljempänä 1.12.2010 päiväty kirje), että jos kaikkia mainittuja sitoumuksia on noudatettu ja ne on pantu täytäntöön kuuden kuukauden kuluessa komission kirjeestä laskien, se katsoo päätöksen 2009/610 tulleen pannuksi täytäntöön täysimääräisesti. Epäselvyyksien välttämiseksi komissio selvensi nimenomaisesti, että varat, jotka EN on osoittanut siviilialan toimintaansa, on myytävä tai siirrettävä Kreikan valtiolle kuuden kuukauden kuluessa kyseisestä kirjeestä.

23. Unionin tuomioistuin totesi 28.6.2012 antamassaan tuomiossa komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395), että Helleenien tasavalta ei ollut noudattanut päätöksen 2009/610 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–19 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ollut toteuttanut määräajassa kaikkia kyseisen päätöksen noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä ja koska se ei ollut toimittanut määräajassa komissiolle kyseisen päätöksen 19 artiklassa lueteltuja tietoja.

⁹ EN allekirjoitti sitoumuskirjeensä 27.10.2010, ja Helleenien tasavalta allekirjoitti omansa 29.10.2010.

¹⁰ Kyse oli EN:n omistamista kahdesta uivasta kuivatelakasta, yhdestä uivasta nosturista, kahdesta hinaajasta ja 16 maa-alueesta sekä kuivatelakasta nro 5 siihen liittyvän maa-alueen kanssa (tontti nro 8), jotka EN oli saanut käyttöönsä Kreikan valtiolta.

24. Komission 1.12.2010 päivätyn kirjeen osalta tuomioistuin totesi, ettei sen sisällön perusteella voitu katsoa, että se olisi korvannut päätöksen 2009/610, kuten Helleenien tasavalta väitti, ja että kyseisessä kirjeessä itse asiassa vain todettiin Kreikan viranomaisten viimeisimmät sitoumukset ja huomautettiin, että jos ne pannaan tosiasiallisesti täytäntöön, komissio katsoisi, että päätöstä 2009/610 on noudatettu täysimääräisesti.¹¹

IV Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

25. Asiassa komissio v. Kreikka 28.6.2012 annetun tuomion (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) julistamisen jälkeen komissio ja Helleenien tasavalta ovat käyneet kirjeenvaihtoa sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperinnän etenemisestä.

26. Helleenien tasavalta on tässä yhteydessä antanut useita EN:ää koskevia lainsäädäntötoimia.

27. Kuivatelakan käyttöoikeuden osalta lain nro 4099/2012¹² 169 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”[1.12.2010 päivätyn kirjeen] noudattaminen.

Tämän lain voimaantulosta lähtien lakkautetaan käyttöä koskeva yksinoikeus, joka [EN:lle] on myönnetty lain nro 2302/1995 1 §:n 15 momentissa – –, sellaisena kuin se on täydennettynä lain nro 2941/2011 6 §:n 1 momentissa, siltä osin kuin yksinoikeus koskee valtion omistaman maa-alueen ABK 266 [tämän lain liitteessä I julkaistuu maastokarttaan] merkittyä osaa, jonka pinta-ala on – – (216 663,985 m²), sekä edellä mainitun julkisen maa-alueen (ABK) edessä sijaitsevaa rannikkoaluetta.”

28. Lain nro 4237/2014¹³ 12 §:ssä säädettiin moratoriosta, jolla keskeytettiin kaikki EN:n kiinteään ja irtaimeen omaisuuteen kohdistuva pakkotäytäntöönpano, ”[koska ja siinä määrin kuin¹⁴] se vaikuttaa merivoimien sukellusveneiden rakentamiseen ja kunnossapitoon”.

29. Lain nro 4258/2014¹⁵ 26 §:ssä Kreikan valtio antoi sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskevan hankkeen merivoimille siitä syystä, että EN ei ollut noudattanut sopimusvelvoitteitaan, joista oli sovittu sen suhteen Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten yhteydessä. Kyseisen säännöksen mukaan merivoimat myös jatkaisi vastikkeetta sukellusveneisiin liittyviä töitä EN:n telakalla ja maksaisi työntekijöiden palkat ja sosiaalimaksut korvauksena heidän työstään.

30. Katsottuaan, että päätöstä 2009/610 ei ollut vielä pantu täytäntöön, komissio lähetti 27.11.2014 Kreikan viranomaisille virallisen huomautuksen SEUT 260 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja antoi niille kahden kuukauden määräajan päätöksen täytäntöönpanoa varten.

31. Komissio totesi virallisessa huomautuksessaan, että Kreikan viranomaiset eivät siihen päivään mennessä olleet perineet takaisin sisämarkkinoille soveltumattoman tuen määrää eivätkä toimittaneet komissiolle tietoja päätöksen 2009/610 täytäntöönpanosta. Se totesi lisäksi, että sen paremmin Kreikan viranomaiset kuin EN eivät olleet noudattaneet mainitussa kirjeessä esitettyjä sitoumuksiaan.

32. Komissio huomautti erityisesti, ettei siviilialan toimintaan liittyvää omaisuutta ollut myyty, ja totesi, että EN oli eri mieltä myytäväksi vaaditusta omaisuudesta laaditusta luettelosta.

11 Tuomio 28.6.2012, komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395, 38 kohta).

12 FEK A' 250 / 20.12.2012.

13 FEK A' 36 / 12.2.2014.

14 Kyseisessä säännöksessä käytetään sanaa καθόσον, joka voidaan ymmärtää molemmilla tavoin.

15 FEK A' 94 / 14.4.2014.

33. Kuivatelakan käyttöoikeuden osalta komissio katsoi, että vaikka lain nro 4099/2012 tarkoituksena oli siinä mainitun maa-alueen palauttaminen Kreikan valtiolle, maan viranomaiset eivät olleet toimittaneet komissiolle karttaa, johon olisi merkitty Kreikan valtiolle palautetun maa-alueen rajat, ja todisteita siitä, ettei EN enää käytä niitä, eivätkä ne myöskään ole osoittaneet siviilialan toiminnan päättyneen, lukuun ottamatta viittausta asiaa koskevaan päätökseen, jonka EN:n hallituksen väitettiin tehneen 130. kokouksessaan 14.4.2010.

34. Komission mukaan Kreikan viranomaiset eivät olleet toimittaneet todisteita siitä, että korvaustakuu olisi lakkautettu ja että sitä ei ollut koskaan käytetty, eivätkä ne olleet toimittaneet komissiolle vuotuisia selvityksiä päätöksen 2009/610 täytäntöönpanosta.

35. Komissio huomautti lopuksi Kreikan viranomaisille, että ne eivät ole noudattaneet velvoitettaan olla myöntämättä EN:lle uutta tukea, vaan ne ovat myöntäneet rahallista tukea EN:n työntekijöille tämän lopetettua työntekijöidensä palkkojen maksamisen.

36. Näin ollen komissio muistutti, että yli kuuden vuoden kuluttua päätöksen 2009/610 hyväksymisestä Helleenien tasavalta ei ole vielä pannut sitä täytäntöön eikä siis ole noudattanut 28.6.2012 annettu tuomiota komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395).

37. Kreikan viranomaiset vastasivat viralliseen huomautukseen 23.1.2015 päivätyllä kirjeellään. Ne viittasivat yhtäältä siihen, että EN on jarruttanut menettelyä ja jättänyt täysin osallistumatta 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjen velvoitteiden täytäntöönpanoon. Toisaalta ne toivat esiin sen, että EN:n on kyettävä jatkamaan toimintaansa vielä ainakin 18–20 kuukauden ajan, jotta merivoimat saisi vietyä Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten mukaiset rakennus- ja nykyaikaistamistyöt päätökseen EN:n telakalla.

38. Kreikan viranomaiset osoittivat 4.12.2015 EN:lle perintämääräyksen, jonka loppusumma oli 523 352 889,23 euroa, mikä vastasi noin 80:tä prosenttia takaisinperittävästä määrästä, mukaan lukien 30.11.2015 mennessä kertyneet korot. Kreikan veroviranomaiset toteuttivat maaliskuun 2016 aikana kyseisen perintämääräyksen täytäntöönpanotoimia. Kreikan tuomioistuimet hylkäsivät EN:n hakemuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä. Helleenien tasavalta vahvisti istunnossa, että EN:n näitä toimia vastaan nostamat kanteet olivat yhä vireillä.

39. Vasta 3.2.2017 veroviranomaiset käynnistivät EN:n siviilitoimintaan kohdennettua omaisuutta koskevan pakkotäytäntöönpanomenettelyn, jonka yhteydessä ne takavarikoivat kaksi uivaa telakkaa 21.3.2017. Lisäksi Kreikan viranomaiset kohdistivat 6.2.2017 vakuustakavarikkoja EN:n kolmen tilipankin hallussa olleisiin varoihin. Mitään ei kuitenkaan saatu perittyä takaisin, sillä varoja ei ollut.

40. Kreikan viranomaiset lähettivät 29.6.2017 EN:lle kirjeen, jossa sitä kehoitettiin maksamaan takaisinperittävä tuen määrästä jäljellä olevat 20 prosenttia (mukaan lukien 30.6.2017 mennessä kertyneet korot), eli 95 098 200,99 euroa. Koska maksua ei ollut suoritettu, summan takaisinperintä annettiin veroviranomaisten tehtäväksi 31.7.2017 päivätyllä valtiovarainministeriön kirjeellä.

41. Kreikan viranomaiset aloittivat 13.10.2017 Kreikan tuomioistuimissa menettelyn EN:n asettamiseksi lain nro 4307/2014¹⁶ 68 §:llä perustettuun erityishallintoon. Monomeles Protodikeio Athinon (Ateenan alioikeuden yhden tuomarin kokoonpano, Kreikka) hyväksyi 8.3.2018 antamallaan tuomiolla nro 725/2018 Kreikan viranomaisten hakemuksen, asetti EN:n erityishallintoon ja nimesi hallinnonhoitajan.

¹⁶ FEK A' 246 / 15.11.2014.

V Menettely unionin tuomioistuimessa

42. Komissio nosti nyt käsillä oleva kanteen SEUT 260 artiklan 1 kohdan nojalla 22.2.2017. Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

- toteaa, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut SEUT 260 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä
- velvoittaa Helleenien tasavallan maksamaan 37 974 euron uhkasakon jokaiselta päivältä, jolta 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (asia C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöönpano viivästyy, siitä päivästä lukien, jona nyt käsiteltävässä asiassa annetaan tuomio, siihen päivään saakka, jona mainitussa asiassa annettu tuomio on pantu täytäntöön
- velvoittaa Helleenien tasavallan maksamaan 3 828 euron kiinteämääräisen hyvityksen jokaiselta päivältä siitä päivästä lukien, jona 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (asia C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) julistettiin, siihen päivään saakka, jona nyt käsiteltävässä asiassa annetaan tuomio tai jona mainitussa asiassa annettu tuomio on pantu täytäntöön, jos täytäntöönpano tapahtuu ennen mainitun tuomion antamista, ja
- velvoittaa Helleenien tasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

43. Helleenien tasavalta vaatii, että unionin tuomioistuin

- hylkää komission kanteen ja
- velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

VI Välimiesmenettelyt

A Välimiesmenettelyt Kansainvälisessä kauppakamarissa (ICC)

44. Kyseisiin puite- ja täytäntöönpanosopimuksiin¹⁷ sisältyy välityslausekkeita, joiden mukaan niitä koskevat erimielisyydet on ratkaistava ICC:n välimiesmenettelysääntöjen mukaisesti. Niissä määrätään, että välimiesoikeus kokoontuu Kreikan Ateenassa ja tekee ratkaisunsa Kreikan oikeuden mukaisesti.

45. EN ja sen osakkaat¹⁸ käynnistivät 11.1.2013 jättämällä hakemuksella (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF) välimiesmenettelyn Helleenien tasavaltaa vastaan mainittujen sopimusten sekä niiden puiteissa tehtyjen, sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskevien sopimusten rikkomisesta (sovittujen summien maksamatta jättäminen). Muiden vaatimustensa ohella EN ja sen osakkaat vaativat vahingonkorvausta siitä, että Helleenien tasavalta on rikkonut velvoitettaan ratkaista valtioneuvosten takaisinperintää koskeva kysymys puitesopimuksen 11 artiklan mukaisesti. Tältä osin EN ja sen osakkaat moittivat sitä, että Helleenien tasavalta on kieltänyt tilausten hyväksymisen muiden valtioiden merivoimia varten ja kuivatelakan käyttöoikeuden saamisen uudestaan.

¹⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 16 ja 17 kohta.

¹⁸ ThyssenKrupp-konserni ei ole mukana tässä menettelyssä.

46. Helleenien tasavalta käynnisti 23.4.2014 päivätyllä hakemuksellaan EN:ää ja sen osakkaita vastaan välimiesmenettelyn (asia ICC nro 20215/AGF/ZF¹⁹) samaisen välityslausekkeen perusteella väittäen niiden rikkoneen täytäntöönpanosopimusta sekä sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskevia sopimuksia ja erityisesti velvoitetta toimittaa tilatut sukellusveneet sovituin ehdoin ja sovitussa määräajassa. Mainitun välimiesmenettelyn yhteydessä Helleenien tasavalta moittii EN:ää siitä, ettei EN ole toiminut sen kanssa yhteistyössä 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjen sitoumusten toteuttamiseksi.

47. EN ja sen osakkaat hakivat ICC:n välimiesoikeudelta 27.5.2014 väliaikaismääräystä seuraavien päätösten täytäntöönpanon keskeyttämiseksi: sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskevaa erimielisyyttä käsittelevät puolustusministerin kaksi päätöstä ja Polymeles Protodikeio Athinonin (Ateenan alioikeus, Kreikka) ratkaisu.

48. ICC:n välimiesoikeus hylkäsi hakemuksen 14.10.2014 antamallaan väliaikaismääräyksellä. Se katsoi, että lain nro 4237/2014 12 §:ää sovelletaan kaikkiin julkisiin ja yksityisiin velkojiin, myös Helleenien tasavaltaan ja sen instituutioihin, ja kielsi kaikenlaisen EN:n omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon.²⁰

49. EN ja sen osakkaat hakivat ICC:n välimiesoikeudelta 12.5.2016 toista väliaikaismääräystä Kreikan viranomaisten sille 4.12.2015 osoittaman perintämääräyksen²¹ täytäntöönpanon keskeyttämiseksi. Ne vaativat ICC:n välimiesoikeutta myös kieltämään Kreikan viranomaisia käynnistämästä minkäänlaista konkurssimenettelyä EN:ää vastaan välimiesmenettelyn aikana.

50. ICC:n välimiesoikeus hylkäsi EN:n ja sen osakkaiden hakemuksen 5.8.2016 antamallaan väliaikaismääräyksellä, jossa se katsoi, ettei se voinut puuttua päätöksen 2009/610 täytäntöönpanoon.²² Välimiesoikeus kuitenkin katsoi, että valtiontuen takaisinperintä voisi ajaa EN:n konkurssiin, ja kielsi siksi Helleenien tasavaltaa toteuttamasta toimenpidettä EN:n kansallistamiseksi, ottamasta EN:n johtoa valvontaansa tai asettamasta EN:ää ja sen omaisuutta maksukyvyttömyysmenettelyyn ilman ennakoilmoitusta.²³

51. EN ja sen osakkaat hakivat 10.4.2017 ICC:n välimiesoikeudelta jälleen väliaikaismääräystä turvaamistoimenpiteistä, joilla Helleenien tasavaltaa kielletäisiin asettamasta EN:ää lain nro 4307/2014 68 §:ssä säädettyyn erityishallintoon.

52. ICC:n välimiesoikeus muistutti 27.6.2017 antamassaan päätöksessä, että se antaisi pian tuomion asiassa. Se siis arvioi, että EN:ään kohdistuvan erityishallintomenettelyn käynnistämisen seurauksena EN:n osakkaat menettäisivät määräysvaltansa yrityksessä ja että velkojien nimeämä hallinnonhoitaja saattaisi tehdä päätöksiä, joilla on vaikutusta EN:n asemaan välimiesmenettelyssä. Näin ollen ICC:n välimiesoikeus määräsi Helleenien tasavallan pidättymään lopullisen tuomion antamiseen asti toimenpiteistä, jotka saattaisivat muuttaa määräysvaltaa EN:ssä.²⁴

19 Asian käsittely on kesken.

20 Ks. 14.10.2014 annettu väliaikaismääräys Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF), 111–114 kohta. Ks. myös vastaavasti 29.9.2017 annettu lopullinen ratkaisu Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF/AYZ) 619 ja 620 kohta.

21 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

22 Ks. 5.8.2016 annettu väliaikaismääräys Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF), 75 ja 76 kohta sekä 92 kohdan 1 alakohta.

23 Ks. 5.8.2016 annettu väliaikaismääräys Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF), 84–86 kohta ja 92 kohdan 2 alakohta.

24 Ks. 27.6.2017 annettu päätös Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF/AYZ), 19–24 kohta.

53. Asian käsittelyn päättävässä ratkaisussaan ICC:n välimiesoikeus katsoi nyt käsiteltävän asian kannalta, että EN oli asianmukaisesti suostunut luopumaan käyttöoikeudestaan kuivatelakkaan, joten Helleenien tasavalta ei tämän osalta ollut rikkonut puitesopimuksen 11 artiklaa. Välimiesoikeus katsoi myös, että Helleenien tasavalta oli rikkonut kyseistä määräystä siltä osin kuin se ei ollut sallinut EN:n ottaa vastaan tilauksia sota-alusten rakentamisesta muille maille. Koska mainitun rikkomisen sekä EN:n ja sen osakkaiden kärsimän vahingon välillä ei kuitenkaan ollut syy-yhteyttä, välimiesoikeus ei velvoittanut Helleenien tasavaltaa maksamaan vahingonkorvausta tuosta rikkomisesta.²⁵

54. Helleenien tasavalta kertoi istunnossa unionin tuomioistuimelle nostaneensa Kreikan tuomioistuimissa kanteen kyseisen tuomion kumoamiseksi. Menettely on vielä kesken.

B Välimiesmenettely Sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälisessä ratkaisu- ja sovittelukeskuksessa (ICSID)

55. Libanonin kansalaiset ja Privinvestin osakkaat Iskandar ja Akram Safa käynnistivät EN:ään sijoittaneina investoijina Helleenien tasavaltaa vastaan välimiesmenettelyn ICSID:ssä sijoitusten molemminpuolisesta edistämisestä ja suojelemisesta 24.7.1997 tehdyn Libanonin tasavallan ja Helleenien tasavallan välisen sopimuksen (jäljempänä Kreikan ja Libanonin kahdenvälinen investointisopimus) 9 artiklan mukaisesti.²⁶

56. Iskandar ja Akram Safan mielestä useat Kreikan viranomaisten toimenpiteet, kuten kieltä ottaa vastaan muiden maiden merivoimien laivatilauksia, merkitsevät libanonilaisille sijoittajille Kreikan ja Libanonin kahdenvälisen investointisopimuksen nojalla Kreikassa myönnetyn suojan rikkomista.

57. Menettely on parhaillaan vireillä, sillä valittajat ovat esittäneet pääasiaa koskevan vastineensa 31.10.2017. Sen sisältö on toimitettu komission tietoon 9.3.2018.

58. Komissio teki istunnossa selkoa unionin tuomioistuimelle Iskandar ja Akram Safan vaatimuksista, jotka näyttäisivät sisältävän useita jo ICC:n välimiesmenettelyssä esitettyjä väitteitä muun muassa takeista, jotka Helleenien tasavallan heidän mukaansa olisi antanut tuen takaisin perimättä jättämisestä, kuivatelakan käyttöoikeuksista ja kiellosta ottaa vastaan tilauksia sota-alusten rakentamisesta muiden maiden merivoimille.

59. Komissio pyysi unionin tuomioistuinta selvittämään tuomiossaan, että – ottaen huomioon SEUT 107 ja SEUT 108 artiklan perustavanlaatuinen luonne unionin oikeusjärjestelmän kannalta – Helleenien tasavallan ei edellytetä noudattavan ICSID-välimiesoikeuden välitystuomiota, jos tämä velvoittaisi Helleenien tasavallan maksamaan vahingonkorvausta tuen mahdollisesta takaisinperinnästä tai siinä tarkoituksessa toteutetuista toimenpiteistä, kuten EN:n asettamisesta selvitystilaan.

VII Jäsenyysoikeuksien noudattamatta jättäminen

A Asianosaisten lausumat

60. Komission mukaan Helleenien tasavalta on jättänyt noudattamatta velvoitettaan panna täytäntöön 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395), sillä se ei ole perinyt EN:ltä takaisin ”euroakaan”, vaikka päätöksessä 2009/610 näin edellytetään, eikä se ole soveltanut 1.12.2010 päivätyssä komission kirjeessä yksilöityjä vaihtoehtoisia täytäntöönpanotoimenpiteitä.

25 Ks. 29.9.2017 annettu lopullinen ratkaisu Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF/AYZ), 1427–1634 kohta (alaotsikko ”Claim 4: EU State aid”).

26 Ks. ICSID:n pääsihteerin 5.7.2016 kirjaama asia Iskandar Safa ja Akram Safa v. Helleenien tasavalta (asia ICSID nro ARB/16/20).

61. Päätöksen 2009/610 osalta komissio katsoo, että Helleenien tasavalta ei suinkaan ole pannut sitä täytäntöön vaan se on estänyt kaiken EN:ään kohdistuvan täytäntöönpanon ottamalla käyttöön lain nro 4237/2014 12 §:ssä säädetyn moratorion.²⁷

62. Komissio katsoo 1.12.2010 päivätyn kirjeen osalta, ettei Helleenien tasavalta ole noudattanut ainoatakaan siihen sisältyvistä sitoumuksistaan.²⁸ Komissio toteaa lisäksi, että 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöönpanon sijaan Kreikan viranomaiset näyttäisivät myöntäneen EN:lle uutta tukea sen työntekijöille myönnettynä taloudellisena tukena.

63. Siitä, että Helleenien tasavalta on oikeudenkäyntiä edeltäneessä menettelyssä vedonnut SEUT 346 artiklan 1 kohtaan, komissio toteaa, että Kreikan viranomaiset eivät ole missään vaiheessa vedonneet tuen takaisinperinnän täydelliseen mahdottomuuteen vaan ovat väittäneet, että EN:n taloudellinen tilanne huomioon ottaen takaisinperintä olisi johtanut EN:n asettamiseen konkurssiin ja yrityksen purkamiseen, millä olisi kielteinen vaikutus Kreikan keskeisiin turvallisuusetiin, sillä se vaarantaisi sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskevien Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten täytäntöönpanon.

64. Komission mukaan sen 1.12.2010 päivätty kirje antoi Kreikan viranomaisille mahdollisuuden panna päätös 2009/610 täytäntöön vaarantamatta Helleenien tasavallan keskeisiä turvallisuusetiä, mutta ne eivät ole noudattaneet kirjeessä tarkoitettuja sitoumuksiaan.

65. Lisäksi komissio edelleenkin kiistää niiden turvallisuusetiä hyväksyttävyyden, joihin Helleenien tasavalta on vedonnut, sillä Kreikan viranomaiset eivät ole missään vaiheessa selvittäneet, miksi sukellusveneiden rakentamisen ja nykyaikaistamisen olisi välttämättä tapahduttava EN:n telakalla eikä muilla kreikkalaisilla telakoilla – varsinkaan sen jälkeen, kun sukellusveneiden rakentamista ja nykyaikaistamista koskeva hanke annettiin lain nro 4258/2014 26 §:ssä merivoimien tehtäväksi.

66. Helleenien tasavalta väittää toteuttaneensa kaikki 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) noudattamisen edellyttämät toimenpiteet.

67. Päätöksen 2009/610 osalta Helleenien tasavalta kertoo, kuinka hankalaa sen on ollut määrittää, mitkä ovat siviilitoimintaan osoitettuja varoja, ja panna täytäntöön kyseisen päätöksen 17 artikla, jonka mukaan tuki on perittävä takaisin EN:n varoista.

68. Helleenien tasavallan mukaan lain nro 4237/2014 12 § ei ole tuen takaisinperintää hankaloittava toimenpide, sillä maan käyttöön ottama moratorio on esteenä saatavien pakkotäytäntöönpanolle, vain sikäli kuin pakkotäytäntöönpano voi vaikuttaa EN:n sotilasalan toimintaan. Helleenien tasavalta toteaa perintämääräysten antamisen ja niiden täytäntöönpanomenettelyn aloittamisen osoittavan, ettei mainittu säännös hankaloita päätöksen 2009/610 täytäntöönpanoa.

69. Lisäksi aloitteet, joihin on ryhdytty, jotta tuen määrästä saataisiin perittyä ensi vaiheessa 80 prosenttia ja sen jälkeen jäljellä olevat 20 prosenttia, on katsottava kyseisen päätöksen täytäntöönpanoksi.

70. Sikäli kuin kyse on 1.12.2010 päiväystä kirjeestä, Helleenien tasavalta on huomauttanut EN:n täydellisestä yhteistyön puutteesta, vaikka sen osallistumista olisi tarvittu mainittuun kirjeeseen sisältyneiden sitoumusten panemiseksi täytäntöön.

²⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

²⁸ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 20 ja 22 kohta.

71. Helleenien tasavalta väittääkin siviilialan toimintaan osoitetun omaisuuden myynnin osalta yhtäältä, ettei EN ole ryhtynyt myynnin edellyttämiin toimiin, ja toisaalta, että Kreikan viranomaiset eivät ole voineet yksipuolisesti periä EN:ltä sen omaisuutta ilman, että välttyttäisiin huomattavilta juridisilta ongelmilta erityisesti välimiesmenettelyissä.

72. Kuivatelakan käyttöoikeuden suhteen Helleenien tasavalta katsoo, että se on lain nro 4099/2012 169 §:n 2 momentilla noudattanut täysimääräisesti veloitettaan lakkauttaa käyttöoikeus ja periä takaisin sen kattama maa-alue. Se katsoo, että kyseessä olevan maa-alueen palauttaminen Kreikan valtiolle on näytetty toteen niillä toimenpiteen kirjaamista maarekisteriin koskevien asiakirjojen jäljennöksillä, jotka Kreikan viranomaiset ovat toimittaneet komissiolle.

73. EN:lle asetetusta kiellosta jatkaa siviilialan toimintaansa 1.10.2010 alkavan 15 vuoden ajanjakson aikana Helleenien tasavalta katsoo, että sitä koskeva päätös, jonka EN:n hallitus teki 130. kokouksessaan 14.4.2010, on riittävä 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä vahvistetun veloitteen panemiseksi täytäntöön. Helleenien tasavalta toteaa myös, ettei ole vähäisintäkään näyttöä siitä, että EN olisi jatkanut siviilialan toimintaansa kiellettynä ajanjaksona.

74. Päätöksen 2009/610 16 artiklassa tarkoitetun korvaustakuun osalta Helleenien tasavalta väittää, että 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä EN veloitettiin olemaan aloittamatta korvaustakuuseen perustuvia tai siihen liittyviä menettelyjä. Helleenien tasavallan ainoana veloitteena puolestaan on kaikissa tuomioistuimissa tai tuomioistuinten ulkopuolisissa menettelyissä vedota kyseisen takuun pätemättömyyteen. Sellaista tilannetta ei ole vielä esiintynyt.

75. Niistä todisteista, joita Kreikan viranomaisten tuli 1.10.2010 päivätyyn kirjeen mukaisesti toimittaa komissiolle, Helleenien tasavalta toteaa, että EN ei ole sitten 30.9.2011 julkistanut tilinpäätöstään, mikä johtuu sen heikosta taloustilanteesta ja siviilialan toiminnan pysähtymisestä. Helleenien tasavalta huomautti lisäksi, että koska EN ei ole ollut missään yhteistyössä sen kanssa, sillä ei ole keinoja pakottaa EN:ää toimittamaan komissiolle luettelo telakalla tehdyistä töistä.

76. Helleenien tasavalta katsoo lopuksi, että koska EN on kieltäytynyt kaikesta yhteistyöstä päätöksen 2009/610 täytäntöönpanemisessa 1.12.2010 päivätyyn kirjeen mukaisella tavalla, EN:ää vastaan olisi periaatteessa aloitettava konkurssimenettely. Kun otetaan huomioon, että Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimuksia pannaan täytäntöön EN:n telakalla ja että konkurssimenettelyn aloittaminen kattaisi EN:n kaiken, niin siviili- kuin sotilasalan omaisuuden, Helleenien tasavalta kuitenkin toteaa, että päätöksen 2009/610 täytäntöönpano aloittamalla konkurssimenettely ja mahdollisesti purkamalla EN olisi vastoin SEUT 346 artiklan 1 kohdassa suojeltuja maan keskeisiä turvallisuusetuja.

B Arviointi

77. On heti todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on ”kahden rikkomisen” menettelyssä pidettävä jäsenyysoikeuksien noudattamatta jättämisen arvioinnin kannalta ratkaisevana ajankohtana SEUT 260 artiklan 2 kohdan mukaisesti esitetyssä virallisessa huomautuksessa asetetun määräajan päättämishetkeä.²⁹

78. Koska komissio tässä tapauksessa on lähettänyt Helleenien tasavallalle 27.11.2014 virallisen huomautuksen SEUT 260 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ratkaisevana ajankohtana jäsenyysoikeuksien noudattamatta jättämisen toteamisen kannalta on mainitussa kirjeessä asetetun kahden kuukauden määräajan päättymisen eli 27.1.2015.

²⁹ Ks. tuomio 17.10.2013, komissio v. Belgia (C-533/11, EU:C:2013:659, 32 kohta); tuomio 13.5.2014, komissio v. Espanja (C-184/11, EU:C:2014:316, 35 kohta); tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 27 kohta); tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 45 kohta) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 49 kohta).

1 Päätös 2009/610

79. On ilmeistä, että Helleenien tasavalta ei ollut kyseiseen päivään mennessä pannut täytäntöön päätöksen 2009/610 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–15 artiklan mukaisia velvoitteitaan, sillä se ei ollut ryhtynyt minkäänlaisiin toimiin tuen perimiseksi takaisin. Itse asiassa osittainen perintämääräys, jonka loppusummana on 523 352 889,23 euroa, mikä vastasi noin 80 prosenttia takaisinperittävästä määrästä, annettiin vasta 4.12.2015³⁰ eli yli kymmenen kuukautta ratkaisevan ajankohdan jälkeen.

80. Sillä seikalla, onko lain nro 4237/2014 12 § esteenä tuen takaisinperinnälle, kuten komissio väittää, ei nähdäkseni ole merkitystä, sillä vaikka mainitun lain moniselitteisille sanamuodoille olisikin annettava tällainen tulkinta,³¹ kansallisella lailla ei voida perustella sitä, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltainen komission päätös ja varsinkin unionin tuomioistuimen tuomio jätetään panematta täytäntöön.

81. Päätöksen 2009/610 16 artiklasta, jossa Helleenien tasavalta veloitettiin lakkauttamaan ETVA:n HDW-Ferrostaalille myöntämä korvaustakuu, on korostettava, että korvaustakuun myöntäjänä oli ETVA eli pankki, joka vuodesta 2002 lähtien ei enää ole kuulunut Kreikan valtiolle. Vaikka Helleenien tasavalta ei enää voikaan saada ETVA:n oikeusseuraajaa luopumaan korvaustakuusta, Helleenien tasavalta ei tässä yhteydessä väittänyt istunnossa, että sen olisi juridisesti mahdotonta lakkauttaa takuu jonkin lain tai vastaavan vaikutuksen omaavan muun lainsäädäntötoimen vuoksi. Tällaista toimenpidettä ei ollut toteutettu ratkaisevaan ajankohtaan mennessä. Helleenien tasavalta ei siis ole pannut täytäntöön päätöksen 2009/610 16 artiklaa.

82. Kun otetaan huomioon, että päätöksen 2009/610 17–19 artiklan täytäntöönpano on riippuvainen saman päätöksen 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–15 artiklan täytäntöönpanosta, on selvää, että Helleenien tasavalta ei ratkaisevaan ajankohtaan mennessä ollut pannut täytäntöön mainitun päätöksen 17–19 artiklaa eikä näin ollen 28.6.2012 annettua tuomiota komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395).

2 Helleenien tasavallan vetoaminen SEUT 346 artiklan 1 kohtaan

83. Helleenien tasavalta vetoaa SEUT 346 artiklan 1 kohtaan perustellakseen päätöksen 2009/610 täytäntöönpanon laiminlyönnin ja väittää, että EN:ään kohdistuvan konkurssimenettelyn aloittaminen sisämarkkinoille soveltumattoman tuen perimiseksi takaisin vaarantaisi Arkhimedes- ja Neptunus II -sopimusten täytäntöönpanon, joten se olisi vastoin maan keskeisiä turvallisuusetuja.

84. Tämä väite on hylättävä kolmesta syystä.

85. Ensinnäkin on yhtäältä niin, että sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperintää koskevan päätöksen täytäntöönpano ei välttämättä ja väistämättä merkitse EN:n kaltaisen, vaikeuksissa olevan yrityksen konkurssia. On nimittäin olemassa sisäisiä muutoksenhakukeinoja, joihin turvautumalla mainittu yritys voi kansallisella tasolla puolustautua perintämenettelyjä vastaan ja siten todennäköisesti välttyä tuen takaisinperinnän aiheuttamalta vakavalta ja korjaamattomalta vahingolta, kuten yhtiön purkamisesta aiheutuvalta vahingolta.³² Yhtiön purkaminen on itse asiassa vain viimesijainen keino tuen perimiseksi takaisin.

30 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

31 ICC:n välimiesoikeus on samaa mieltä komission kanssa lain nro 4237/2014 12 §:n tulkinnasta. Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 28 ja 48 kohta.

32 Ks. unionin tuomioistuimen presidentin määräys 14.12.2011, Alcoa Trasformazioni v. komissio (C-446/10 P(R), ei julkaistu, EU:C:2011:829, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

86. Toisaalta Helleenien tasavalta ei ollut ratkaisevaan ajankohtaan mennessä edes antanut tuen perintämääräystä, vaikka määräys ei olisi ajanut EN:ää konkurssiin³³ tai vahingoittanut maan keskeisiä turvallisuusetuja. Helleenien tasavalta ei siis ollut toteuttanut olennaisinta toimenpidettä aloittaakseen tuen takaisinperinnän.

87. Lisäksi mikään ei estänyt sitä hakemasta Kreikan tuomioistuimilta EN:n asettamista erityishallintoon, mikä olisi ollut mahdollista jo ratkaisevana ajankohtana (eli 27.1.2015) mutta minkä Helleenien tasavalta teki vasta 17.10.2017 eli yli kaksi vuotta myöhässä.

88. Toiseksi SEUT 346 artiklan 1 kohtaan on sovellettava suppeata tulkintaa,³⁴ jonka mukaan aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotanto tai kauppa ei saa heikentää sellaisten muiden tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.³⁵

89. EN:n siviilialan toimintaan myönnetyn, sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperinnällä on kuitenkin mainitun määräyksen tarkoituksen vastainen vaikutus, sillä se mahdollistaa kilpailun vääristymisen jatkumisen. Se, ettei EN todellisuudessa ole jatkanut siviilialan toimintaa, ei tässä mielessä tarkoita sitä, etteikö kilpailun vääristymistä olisi tapahtunut.

90. Vaikka Helleenien tasavallan väite olisikin perusteltu, on kolmanneksi ja lopuksi vielä todettava, että komissio, Helleenien tasavalta ja EN sopivat 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä yksilöidyistä sitoumuksista yhteisymmärryksessä, jotta päätös 2009/610 saataisiin pantua täytäntöön vaarantamatta Helleenien tasavallan keskeisiä turvallisuusetuja.³⁶ Kuten unionin tuomioistuin on katsonut, kyseinen kirje ei ole korvannut päätöstä 2009/610, vaan siinä vain todetaan Kreikan viranomaisten viimeisimmät sitoumukset sekä huomautetaan, että jos ne olisi pantu tosiasiasa täytäntöön, komissio katsoisi, että päätös 2009/610 on pantu täytäntöön täysimääräisesti.³⁷ Helleenien tasavalta ei siis ole noudattanut sitoumuksiaan.

3 Laiminlyönti, joka koskee 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä yksilöityjen sitoumuksien täytäntöönpanoa

a) EN:n siviilialan toiminnan keskeyttäminen

91. EN:n velvoitteesta keskeyttää siviilialan toimintansa 15 vuodeksi on ensinnäkin todettava, että se oli 27.10.2010 päivätyssä sitoumuskirjeessään hyväksynyt mainitun keskeyttämisen ja ilmoittanut toimittavansa siitä todisteena hallituksensa tekemän päätöksen.³⁸

92. EN:n hallituksen 130. kokouksessaan 14.4.2010 tekemässä päätöksessä, johon Helleenien tasavalta vetoaa, ei kuitenkaan viitata tällaiseen sitoumukseen, sillä päätös on tehty ennen 27.10.2010 päivättyä sitoumuskirjettä eikä sisällä päätöstä siviilialan toiminnan keskeyttämisestä 15 vuodeksi. Sen sijaan siinä vain todetaan, että ”muu kuin telakkatoiminta on tällä hetkellä täysin keskeytyksissä”.

33 Ks. vastaavasti tuomio 9.7.2015, komissio v. Ranska (C-63/14, EU:C:2015:458, 54 kohta).

34 Ks. tuomio 7.6.2012, Insinööri-toimisto InsTiimi (C-615/10, EU:C:2012:324, 35 kohta) ja tuomio 28.2.2013, Ellinika Nafpigeia v. komissio (C-246/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:133, 17 kohta).

35 Tuomio 28.2.2013, Ellinika Nafpigeia v. komissio (C-246/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:133, 20 kohta).

36 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 20 ja 21 kohta.

37 Tuomio 28.6.2012, komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395, 38 kohta).

38 Tämä kysymys ei ole yhteydessä siihen, onko EN käytännössä keskeyttänyt siviilialan toimintansa töiden puutteen vuoksi.

93. Lisäksi, kuten ICC:n välimiesoikeuden lopullisesta ratkaisusta käy ilmi, Privinvest on 24.11.2010 päivätyssä kirjeessään tuonut selvästi esiin olevansa eri mieltä niistä sitoumuksista, jotka EN on antanut aiemman johtonsa 27.10.2010 allekirjoittamalla kirjeellä, erityisesti kiellosta hankkia siviilialan omaisuutta tai kuivatelakan käyttöoikeus.³⁹ Koska EN:n enemmistöosakas on eri mieltä yrityksen sitoumuksista, en ihmettele sitä, ettei EN ole missään vaiheessa tehnyt virallisesti päätöstä siviilialan toimintansa keskeyttämisestä.

b) Siviilialan omaisuuden myyminen tai sen palauttaminen Kreikan valtiolle

94. Kreikan viranomaiset ja EN:n sopivat keskenään yrityksen siviilialan toimintaan liittyvän omaisuuden myynnistä, että jos siviilialan omaisuutta ei saada myytyä kokoaan tai osittain huutokaupalla, EN siirtää sen Kreikan valtiolle vaihtoehtoisena keinona tuen takaisinperintää koskevan veloitteen panemiseksi täytäntöön.

95. Vaikka EN ei olekaan toiminut yhteistyössä Kreikan viranomaisten kanssa täyttääkseen kyseisen sitoumuksen,⁴⁰ on toisaalta myös niin, että Kreikan valtio ei ole turvautunut julkiseen valtaansa takavarikoidakseen ja periäkseen takaisin kyseisen omaisuuden.

96. Helleenien tasavalta toteaa tältä osin, ettei se voinut yksipuolisesti periä EN:ltä kyseistä omaisuutta välttymättä huomattavilta juridisilta ongelmilta, erityisesti asemansa heikentymiseltä ICC:n välimiesmenettelyssä, jonka EN ja sen osakkaat käynnistäneet sitä vastaan.⁴¹

97. Välimiesmenettelyssä EN ja sen osakkaat ovat itse asiassa syyttäneet Helleenien tasavaltaa aikomuksesta ryhtyä EN:n pakkolunastukseen tai kansallistamiseen panemalla täytäntöön päätöksen 2009/610 tai 1.12.2010 päivätyyn kirjeeseen sisältyvät sitoumukset.

98. ICC:n välimiesoikeus oli välipäätöksellään⁴² toki kieltänyt Helleenien tasavaltaa toteuttamasta toimenpiteitä EN:n omaisuuden kansallistamiseksi, takavarikoimiseksi tai haltuunottamiseksi ilman ennakoilmoitusta.

99. Tällainen EN:n siviilialan omaisuuden hankkiminen saattaisi sitä paitsi vaikuttaa haitallisesti Helleenien tasavallan asemaan Iskandar ja Akram Safan sitä vastaan aloittamassa ICSID-välimiesmenettelyssä, jossa on kyse libanonilaisille sijoittajille Kreikan ja Libanonin kahdenvälisellä investointisopimuksella Kreikassa myönnetyn suojan rikkomisesta.

100. Millään näistä olosuhteista ei kuitenkaan voida perustella sitä, että 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjen veloitteiden täyttämisen edellyttämiä toimenpiteitä ei toteuteta päätöksen 2009/610 panemiseksi täytäntöön, kun otetaan erityisesti huomioon se, että allekirjoittamalla 27.10.2010 päivätyn sitoumuskirjeen EN oli suostunut siihen, että Kreikan valtio ottaa haltuunsa yrityksen siviilialan toimintaan osoitetun omaisuuden, jos sitä ei saada myytyä huutokaupalla.

39 Ks. 29.9.2017 annettu lopullinen ratkaisu Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF/AYZ), 341–348 kohta.

40 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 93 kohta.

41 Nyt käsiteltävässä asiassa käynnistetyt välimiesmenettelyt osoittavat, että kaupan alan välimiesoikeudet joutuvat käsittelemään unionin oikeuteen kuuluvia kysymyksiä myös valtioneuvoston alalla. Se, että niiden ei periaatteessa ole mahdollista esittää ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimelle, minkä periaatteen tämä hiljattain vahvisti jäsenvaltioiden välisin sopimuksin perustettujen tuomioistuinten osalta (ks. erityisesti tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 45–49 kohta)), on ongelmallista unionin oikeuden yhtenäisen soveltamisen ja tulkinnan kannalta erityisesti herkimmillä aloilla kuten kilpailu- ja valtioneuvostolainsäädännössä.

42 Ks. 5.8.2016 annettu väliaikais määräys Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF), 79–86 kohta ja 92 kohdan 2 alakohta.

c) Kuivatelakan käyttöoikeus

101. Kuivatelakan käyttöoikeus on myönnetty EN:lle lain nro 2302/1995 1 §:n 15 momentissa. Tämä oikeus oli siksi mahdollista kumota ainoastaan toisella säännöksellä, mikä toteutettiin lain nro 4099/2012 169 §:n 2 momentilla.

102. Niin ICC:n välimiesoikeus kuin Monomeles Protodikeio Athinon ovat kuitenkin todenneet, ettei EN ollut missään vaiheessa palauttanut kuivatelakan käyttöoikeuden kattamaa ja valtion omistamaa maa-aluetta.⁴³ Koska EN ja sen osakkaat kiistivät yrityksen 27.10.2010 päivätyssä kirjeessä antaman sitoumuksen kyseisen maa-alueen palauttamisesta, EN ei itse asiassa ole missään vaiheessa palauttanut sitä.

103. Näin ollen komissio katsoo asianmukaisesti, että lain nro 4099/2012 169 §:n 2 momentti ei itsessään riitä kyseessä olevan velvoitteen täyttämiseksi.

d) Korvaustakuu

104. Päätöksen 2009/610 16 artiklassa tarkoitetusta korvaustakuusta on huomattava, että 1.12.2010 päivätyn kirjeen mukaisesti EN:n on määrä luopua siitä ja olla aloittamatta siihen perustuvia tai liittyviä menettelyjä. Asiakirja-aineistosta ei kuitenkaan käy ilmi, että tällainen luopuminen olisi toteutunut tai että Helleenien tasavalta olisi lakkauttanut kyseisen takuun lainsäädäntöteitse.⁴⁴ Se ei siis ole täyttänyt kyseistä velvoitettaan.

e) Vuotuiset selvitykset

105. Päätöksen 2009/610 täytäntöönpanoa käsittelevien vuotuisten selvitysten, joita Kreikan viranomaisten oli määrä laatia ja lähettää komissiolle, oli tarkoitus sisältää todisteita sen osoittamiseksi, että EN ei enää harjoita minkäänlaista siviilialan toimintaa, ja tietoja Kreikan viranomaisten takaisin perimän omaisuuden tilasta (omistajuudesta ja käytöstä).

106. Vaikka voitaisiinkin hyväksyä se, että EN:n laatimien vuosikatsausten puuttuessa Kreikan viranomaisten oli vaikeata esittää todisteita yrityksen siviilialan toiminnan keskeyttämisestä, on myös huomattava, että ne eivät ole perineet takaisin EN:n siviilialan toimintaan osoitettuja varoja 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä yksilöidyn sitoumuksen mukaisesti. Näin ollen Helleenien tasavalta ei myöskään ole voinut noudattaa velvoitettaan laatia kyseisiä vuotuisia selvityksiä takaisin perityn siviilialan omaisuuden omistajuudesta ja käytöstä.

107. Edellä esitetystä seuraa, että Helleenien tasavalta ei ole täyttänyt 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjä velvoitteitaan. Se on siis jättänyt käyttämättä mahdollisuuden panna päätös 2009/610 täytäntöön vaarantamatta keskeisiä turvallisuusetujaan. Sikäli kuin Helleenien tasavallalla olisi ollut mahdollisuus panna täytäntöön 1.12.2010 päivättyyn kirjeeseen sisältyvät velvoitteensa eikä se ole sitä tehnyt, se ei voi vedota SEUT 346 artiklan 1 kohtaan, vaikka sen toiminta olisikin osittain tai kokonaan pohjautunut sen puolustautumisstrategiaan Helleenien tasavallan sekä EN:n ja sen osakkaiden välisissä välimiesmenettelyissä.

108. Näin ollen on todettava, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut SEUT 260 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöön panemiseksi.

⁴³ Ks. 29.9.2017 annettu lopullinen ratkaisu Hellenic Shipyards ym. v. Helleenien tasavalta (asia ICC nro 18675/GZ/MHM/AGF/ZF/AYZ) 373, 374, 422, 424 ja 573–578 kohta sekä Monomeles Protodikeio Athinonin tuomio 8.3.2018, nro 725/2018, s. 13.

⁴⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 81 kohta.

VIII Rahamääräiset seuraamukset

109. Jos unionin tuomioistuin katsoo, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut sen 28.6.2012 antamaa tuomiota komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395), se voi SEUT 260 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti määrätä kyseisen jäsenvaltion suorittamaan uhkasakon tai kiinteämääräisen hyvityksen.

110. Koska komission vaatimat kaksi seuraamusta ovat eriluonteisia, on syytä tarkastella erikseen kysymystä siitä, onko Helleenien tasavalta velvoitettava maksamaan uhkasakko tai kiinteämääräinen hyvitys, sekä tarvittaessa kysymystä näiden seuraamusten määristä.

A Uhkasakko

1 Asianosaisten lausumat

111. SEUT 260 artiklan soveltamista käsittelevään tiedonantoonsa⁴⁵ tukeutuen komissio vaatii unionin tuomioistuinta velvoittamaan Helleenien tasavallan maksamaan 34 974 euron päivakohtaisen uhkasakon.

112. Tiedonannon mukaan päivakohtaisen uhkasakon määrä saadaan kertomalla kiinteämääräiselle hyvitykselle määritetty kiinteä 670 euron vakiomäärä rikkomisen vakavuutta kuvastavalla kertoimella ja rikkomisen kestoja kuvastavalla kertoimella.⁴⁶ Saatua tulos kerrotaan n-tekijällä, jotta saadaan otettua huomioon tuomitun jäsenvaltion maksukyky ja äänimäärä neuvostossa.

113. Rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen (asteikko 1–20) määrittämisessä komissio on ottanut huomioon seuraavat seikat: valtiontukia koskevien EUT-sopimuksen määräysten perustavanlaatuisen luonne, sisämarkkinoille soveltumattoman ja takaisin perimättömän tuen haitallinen vaikutus telakkateollisuuteen, takaisin perittävän tuen huomattava määrä, se, että Helleenien tasavalta ei tähän mennessä ole perinyt takaisin euroakaan, ja kyseisen jäsenvaltion toistuva kilpailusääntöjen vastainen toiminta valtiontukien alalla. Tämän perusteella komissio vahvisti rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen arvoksi 5.

114. Rikkomisen keston perustuvan kertoimen määrittämisessä komissio on ottanut huomioon ne 48 kuukautta, jotka ovat kuluneet 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) julistamisesta siihen päivään, jona se vei asian unionin tuomioistuimeen, eli 22.7.2016. Tämän perusteella komissio vahvisti rikkomisen keston perustuvalla kertoimella mahdollisimman korkean arvon eli 3.

115. Helleenien tasavalta kiistää komission esittämät rikkomisen vakavuuteen ja keston perustuvat kertoimet. Se huomauttaa tältä osin, että komissio on jättänyt ottamatta huomioon useita rikkomisen vakavuutta lieventäviä tekijöitä, esimerkiksi sen, ettei EN ole sitten vuoden 2010 harjoittanut siviilialan toimintaa, joten se ei enää aiheuta kilpailupainetta telakka-alan muille yrityksille. Helleenien tasavalta huomauttaa myös useista vaikeuksista, joita se on kohdannut pannessaan täytäntöön päätöstä

45 Ks. komission tiedonanto SEC(2005) 1658, 13.12.2005 (EUVL 2007, C 126, s. 15), sellaisena kuin se on ajan tasalle saatettuna komission tiedonannolla ”Komission unionin tuomioistuimelle rikkomusmenettelyn yhteydessä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa käytettävien tietojen päivittäminen” (EUVL 2017, C 431, s. 3). Nyt käsiteltävässä asiassa komissio on käyttänyt 5.8.2015 antamaansa tiedonantoa C(2015) 5511 final.

46 Rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen asteikkona on 1–20. Rikkomisen keston perustuva kerroin on 0,10 jokaiselta kuukaudelta, jonka ajan rikkominen jatkuu.

2009/610, erityisesti 27.6.2017 päivätyn ICC:n välimiesoikeuden päätöksen.⁴⁷ Lopuksi se kiistää toistuvaksi väitetyn kilpailusääntöjen vastaisen toimintansa valtiontukien alalla. Näistä syistä Helleenien tasavalta katsoo, että rikkomisen vakavuuteen ja keston perustuvat kertoimet eivät voi ylittää arvoa 1.

116. Maksukyvyyn osalta komissio ehdottaa, että käytetään tuomion antamishetkenä saatavilla olevaa tuoreinta n-erityiskerrointa. Komission tiedonannon mukaan kyseinen kerroin lasketaan seuraavalla kaavalla⁴⁸:

$$\sqrt{\frac{BKT\ n}{BKT\ Lux} \times \frac{\text{Äänet}\ n}{\text{Äänet}\ Lux}}$$

117. Kreikan osalta kertoimen arvoksi on tuoreimmassa komission tiedonannossa määritetty 3,17.⁴⁹

118. Helleenien tasavalta katsoo, että sovelletun n-erityiskertoimen on oltava mahdollisimman tuore, jotta Kreikan BKT:n merkittävä supistuminen tulisi otetuksi huomioon. Se moittii komissiota siitä, ettei tämä ole ottanut huomioon Kreikan talouden todellista tilaa ja sitä, että maahan sovelletaan yhä makrotalouden sopeutusohjelmaa, sillä se ei pysty hankkimaan rahoitusta rahoitusmarkkinoilta. Lopuksi Helleenien tasavalta katsoo, että n-erityiskerrointa ei ole laskettu asianmukaisesti, sillä painotettuja ääniä koskeva järjestelmä⁵⁰ lakkautettiin neuvostosta lopullisesti EUT-sopimuksella 1.4.2017 alkaen, ja se korvattiin jäsenvaltioiden ja väestöjen kaksinkertaisen enemmistön järjestelmällä, jossa kullakin jäsenvaltiolla on neuvostossa vain yksi ääni. Näin ollen Helleenien tasavalta katsoo, että niiden jäsenvaltioiden, joilla on sen väestöön ja BKT:hen nähden vertailukelpoinen väestö ja BKT, vaikutusvalta on vähentynyt neuvostossa merkittävästi.

2 Arviointi

119. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”uhkasakon määrääminen on lähtökohtaisesti perusteltua ainoastaan siltä osin kuin aikaisemman tuomion täytäntöönpanon laiminlyönnistä johtuva jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu siihen saakka, kun unionin tuomioistuim tutkii asian tosiseikat”.⁵¹ Lisäksi uhkasakko on määrättävä vain siinä tapauksessa, että jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättäminen jatkuisi ajankohtana, jona käsiteltävässä asiassa annetaan tuomio.⁵²

120. Käsiteltävässä tapauksessa katson, että 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täytäntöönpanon laiminlyönnistä johtuva jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättäminen on jatkunut ainakin tämän ratkaisuehdotuksen esittämiseen asti. Helleenien tasavalta ei nimittäin ole pannut täytäntöön päätöstä 2009/610 eikä myöskään kaikkia 1.12.2010

47 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 51 ja 52 kohta.

48 BKT n = asianomaisen jäsenvaltion bruttokansantuote (BKT) miljoonina euroina; BKT Lux = Luxemburgin BKT; Äänet n = asianomaisella jäsenvaltiolla neuvostossa olevien äänten määrä SEY 205 artiklassa vahvistetun äänten painotuksen mukaan; Äänet Lux = Luxemburgin äänimäärä.

49 Ks. komission tiedonanto ”Komission unionin tuomioistuimelle rikkomusmenettelyn yhteydessä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa käytettävien tietojen päivittäminen” (EUVL 2017, C 431, s. 3).

50 Ks. SEU 16 artiklan 4 kohta ja siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa nro 36 olevan 3 artiklan 3 kohta (EUVL 2012, C 326, s. 322).

51 Tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 87 kohta) ja tuomio 22.6.2016, komissio v. Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471, 61 kohta).

52 Ks. tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 51 kohta).

päivätyssä kirjeessä yksilöityjä sitoumuksiaan. Vaikka EN:n asettaminen erityishallintoon⁵³ onkin välttämätön vaihe päätöksessä 2009/610 sisämarkkinoille soveltumattomaksi todetun tuen takaisinperinnässä, se ei sinänsä riitä, jotta Helleenien tasavallan voitaisiin katsoa täyttäneen mainitun päätöksen mukaiset velvoitteensa.

121. Näin ollen katson, että Helleenien tasavallan velvoittaminen maksamaan uhkasakko on asianmukainen keino 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

122. Unionin tuomioistuin on katsonut kyseisen uhkasakon määrän ja muodon osalta, että ”vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan [sen] tehtävänä on harkintavaltaansa käyttäessään vahvistaa uhkasakko siten, että se on yhtäältä asianmukainen olosuhteiden kannalta ja toisaalta oikeassa suhteessa sekä todettuun rikkomiseen että asianomaisen jäsenvaltion maksukykyyn –. Komission uhkasakkoa koskevat ehdotukset eivät voi sitoa unionin tuomioistuinta, ja ne ovat vain hyödyllinen viitelähtökohta. Vastaavasti komission tiedonantoihin sisältyvien suuntaviivojen kaltaiset suuntaviivat eivät sido unionin tuomioistuinta vaan palvelevat avoimuuden, ennustettavuuden ja oikeusvarmuuden toteutumista itse komission toiminnassa, kun kyseinen toimielin tekee ehdotuksia unionin tuomioistuimelle –. SEUT 260 artiklan 2 kohtaan perustuvassa menettelyssä, joka koskee jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, joka jatkuu jäsenvaltiossa huolimatta siitä, että sama jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on jo todettu – SEUT 258 artiklan nojalla annetun ensimmäisen tuomion yhteydessä, unionin tuomioistuimen on nimittäin säilytettävä vapautensa vahvistaa määrätty uhkasakko suuruudeltaan ja muodoltaan tarkoituksenmukaiseksi kyseisen jäsenvaltion kannustamiseksi lopettamaan unionin tuomioistuimen kyseisen ensimmäisen tuomion mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanon laiminlyönti”.⁵⁴

123. Saman oikeuskäytännön mukaan ”uhkasakon määrän vahvistamiseksi peruskriteerit, jotka on otettava huomioon, jotta varmistetaan uhkasakon pakottava luonne unionin oikeuden yhdenmukaisen ja tosiasiallisen soveltamisen takaamiseksi, ovat lähtökohtaisesti rikkomisen vakavuus, sen kesto ja kyseessä olevan jäsenvaltion maksukyky. Näiden kriteerien soveltamisessa on otettava erityisesti huomioon seuraukset, joita täytäntöönpanon laiminlyönnistä aiheutuu yksityisille ja julkisille intresseille, ja kiireellisyys siihen, että kyseinen jäsenvaltio saadaan noudattamaan velvoitteitaan”.⁵⁵

124. Ensinnäkin rikkomisen vakavuuden suhteen on syytä muistaa, että valtioneukia koskevilla EUT-sopimuksen määräyksillä on perustavanlaatuinen luonne, sillä ne ilmentävät yhtä niistä keskeisistä päämääristä, jotka Euroopan unionilla on SEUT 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla.⁵⁶

125. Näin ollen on riittävää todeta, että Kreikan viranomaiset eivät tähän mennessä ole perineet takaisin euroakaan sisämarkkinoille soveltumattomasta tuesta noudattaakseen 28.6.2012 annettua tuomiota komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395). Takaisin perittävä määrä sen sijaan kasvaa jatkuvasti siihen sovellettavan koron määrällä ja ylitti istunnon ajankohtana 670 miljoonaa euroa, mikä on yli 2,6 kertaa enemmän kuin alkuperäinen määrä.

126. Sillä seikalla, että EN ei Helleenien tasavallan mukaan enää harjoittaisi siviilialan toimintaa, ei ole lainkaan merkitystä rikkomisen vakavuuden kannalta, sillä se ei muuta miksiäkään sitä seikkaa, että yritys on saanut taloudellista etua sisämarkkinoille soveltumattoman tuen muodossa ajanjaksona, jona se jatkoi kyseistä toimintaa.

⁵³ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 41 kohta.

⁵⁴ Tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 95 ja 96 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁵⁵ Tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 97 kohta); tuomio 22.6.2016, komissio v. Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471, 70 kohta) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 92 kohta).

⁵⁶ Ks. tuomio 7.7.2009, komissio v. Kreikka (C-369/07, EU:C:2009:428, 118–121 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös vastaavasti tuomio 11.12.2012, komissio v. Espanja (C-610/10, EU:C:2012:781, 125–127 kohta).

127. Näin ollen katson, että vahvistaessaan uhkasakkoa koskevassa esityksessään rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen arvoksi 5 komissio ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon kyseessä olevan rikkomisen vakavuutta.

128. Vaikka unionin tuomioistuin määräsi 7.7.2009 annettuun tuomioon komissio v. Kreikka (C-369/07, EU:C:2009:428) johtaneessa asiassa 16 000 euron suuruisen päiväkohtaisen uhkasakon, joka komission mukaan vastaa määrältään nyt käsillä olevassa asiassa rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen arvoa 3, tuomioistuin oli myöntänyt, että ”tukimäärät, joiden palauttamista [Helleenien tasavalta] ei ole osoittanut, ovat vain melko pieni osa kokonaissummasta, joka oli [komission] päätöksen – – kohteena”.⁵⁷

129. Nyt käsiteltävässä asiassa tuen takaisin periminen eli 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjen velvoitteiden täytäntöönpano on laiminlyöty täysin. Vaikuttaisi siis siltä, että rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen arvo 5 ei sovellu lainkaan nyt käsiteltävän asian olosuhteisiin.⁵⁸

130. Toiseksi, kun kyse on rikkomisen kestosta, jota on tarkasteltava ajankohtana, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja,⁵⁹ totean, että 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) antamisesta on kulunut lähes kuusi vuotta. Rikkomisen kesto on siis huomattavan pitkä.

131. Vaikka SEUT 260 artiklan 1 kohdassa ei ilmoiteta täsmällisesti määräaika, jonka kuluessa tuomio on pantava täytäntöön, unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden välittömään ja yhtenäiseen soveltamiseen liittyvä intressi edellyttää, että täytäntöönpano aloitetaan välittömästi ja saatetaan loppuun niin pian kuin mahdollista.⁶⁰

132. Kolmanneksi on todettava Helleenien tasavallan maksukyvyistä, että unionin tuomioistuin on toistuvasti suostunut ottamaan taloudellisten seuraamusten määrittämisessä huomioon asianomaisen jäsenvaltion BKT:n ja sen äänimäärän neuvostossa.⁶¹

133. BKT:n osalta unionin tuomioistuin on jo katsonut Helleenien tasavallan kohdalla, jonka BKT on kutistunut voimakkaasti vuodesta 2010 lähtien sen julkisen talouden velkakriisin vuoksi, että sen BKT:n nykykehitys on otettava huomioon.⁶²

134. Näin ollen on syytä ottaa huomioon, että Kreikan BKT pieneni 25,5 prosenttia vuosina 2010–2016.⁶³

135. Määritettäessä kriteeriä, joka koskee Helleenien tasavallan äänimäärää neuvostossa, on otettava huomioon, että – kuten asianomainen jäsenvaltio toteaa – äänten painottamista koskevaa järjestelmää ei enää ole.

57 Ks. tuomio 7.7.2009, komissio v. Kreikka (C-369/07, EU:C:2009:428, 122 kohta).

58 12.7.2005 annettuun tuomioon johtaneessa asiassa komissio v. Ranska (C-304/02, EU:C:2005:444) komissio oli esittänyt rikkomisen vakavuuteen perustuvaksi kertoimeksi 10. Komissio moitti Ranskan tasavaltaa seuraavista: verkkojen vähimmäissilmäkoko ei ole yhteisön säännösten mukainen; valvonta on riittämätöntä, minkä johdosta on mahdollista saattaa myyntiin alamittaisia kaloja; ja Ranskan viranomaisilla on salliva asenne rikkomisten syytteenpanon osalta. Istunnossa komissio vahvisti käyttäneensä eräissä ”kahta rikkomista” koskeneissa valtioneuvoston asioissa vakavuuteen perustuvia kertoimia, joiden arvo oli jopa 7 tai 8.

59 Ks. tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Ks. tuomio 22.6.2016, komissio v. Portugali (C-557/14, EU:C:2016:471, 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 100 kohta).

61 Ks. vastaavasti tuomio 4.7.2000, komissio v. Kreikka (C-387/97, EU:C:2000:356, 88 kohta); tuomio 25.11.2003, komissio v. Espanja (C-278/01, EU:C:2003:635, 59 kohta); tuomio 10.1.2008, komissio v. Portugali (C-70/06, EU:C:2008:3, 48 kohta) ja tuomio 4.6.2009, komissio v. Kreikka (C-109/08, EU:C:2009:346, 42 kohta).

62 Ks. tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 58 kohta) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 101 kohta).

63 Ks. tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 101 kohta). Komissio tai Helleenien tasavalta eivät esittäneet tuoreempia lukuja istunnossa.

136. Sen sijaan SEU 16 artiklan 4 kohdassa säädetyn kaksinkertaisen enemmistön käsittävän järjestelmän mukaan ”[m]ääräenemmistöön tarvitaan – vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä; siihen on kuuluttava vähintään viisitoista jäsentä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä”.

137. Mikään näistä uusista kriteereistä ei kuitenkaan pystyne riittävässä määrin korvaamaan äänimäärään perustuvaa kriteeriä neuvoston päätöksentekojärjestelmässä.

138. Kun kyse on jäsenvaltioiden enemmistöstä, kaikki jäsenvaltiot ovat tasavertaisia sikäli, että kullakin on vain yksi ääni, toisin kuin järjestelmässä, jossa äänet painotettiin. Komission käyttämää yhtälöä⁶⁴ ei näin ollen voida enää soveltaa.

139. Väestön osalta ei voida sulkea pois sitä, että joillain jäsenvaltioilla, joilla on tietyn suuruinen väestö, on heikompi maksukyky kuin joillain muilla jäsenvaltioilla, joilla on niitä pienempi väestö. Tälläkään kriteerillä ei ole merkitystä uhkasakon laskennassa.

140. Tämän perusteella päätelen, että asianomaisen jäsenvaltion äänimäärää neuvostossa koskeva kriteeri on jätettävä huomiotta, minkä unionin tuomioistuin jo tekikin 22.2.2018 antamassaan tuomiossa komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98), sillä äänen määrä ei enää ole käytössä neuvoston päätöksenteossa ja koska SEU 16 artiklan 4 kohdan mukainen uusi sääntö ei tarjoa tyydyttävää kriteeriä asianomaisen jäsenvaltion maksukyvyn määrittämistä varten.⁶⁵

141. Kun otetaan huomioon mainitut olosuhteet, erityisesti takaisinperittävän tuen huomattava määrä ja rikkomisen kesto, ja koska Helleenien tasavallalle on kannustettava lopettamaan väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen, mielestäni on syytä määrätä päiväkohtaisen uhkasakon sijaan puolivuositainen uhkasakko.

142. Toteankin, että komissio oli asettanut päätöksen 2009/610 täytäntöönpanolle neljän kuukauden määräajan⁶⁶ ja antanut Helleenien tasavallalle ja EN:lle kuusi kuukautta aikaa panna täytäntöön 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä yksilöidyt velvoitteet. Tämä tuntuu minusta aivan selvältä, sillä toimenpiteitä, joita kyseisen päätöksen täytäntöönpano tai kyseisessä kirjeessä yksilöityjen velvoitteiden, kuten omaisuuden myyminen huutokaupalla tai lainsäädäntötoimiin ryhtyminen kuivatelakan käyttöoikeuden lakkauttamiseksi, noudattaminen edellyttävät, ei saada toteutettua hetkessä. Se on erityisen tärkeää tällä hetkellä, sillä EN on erityishallinnon alaisena, ja erityishallinto voi lain nro 4307/2014 69 §:n mukaan jatkua enintään 12 kuukautta.

143. Uhkasakon määrästä totean, että 2.12.2014 annettuun tuomioon komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405) johtaneessa, ympäristöä koskeneessa asiassa unionin tuomioistuin määräsi 14 520 000 euron suuruisen puolivuositaisen uhkasakon, sillä Helleenien tasavallalle ei ollut toteuttanut toimenpiteitä pannakseen täytäntöön 6.10.2005 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-502/03, ei julkaistu, EU:C:2005:592), vaikka komissio oli ehdottanut 71 193,60 suuruista päiväkohtaista uhkasakkoa (joka olisi vastannut 12 814 848 euron puolivuositista uhkasakkoa).

144. Edellä esitetyn perusteella ja ottaen erityisesti huomioon rikkomisen vakavuuden ja keston mutta myös Kreikan BKT:n supistumisen viime vuosina ehdotan, että Helleenien tasavallalle määrätään 9 500 000 euron puolivuositainen uhkasakko, joka vastaa noin 1,5 prosenttia takaisinperittävän tuen määrästä.⁶⁷

64 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 116 kohta.

65 Komission olisi syytä muuttaa tiedonantoon neuvostossa tehtäviä määräenemmistöpäätöksiä koskevan uuden säännön mukaiseksi.

66 Ks. kyseisen päätöksen 18 artiklan 5 kohta.

67 Komission ehdotuksen mukainen puolivuositainen määrä olisi noin 6 300 000 euroa.

145. Jos unionin tuomioistuin kerran voi määrätä alenevan uhkasakon asianomaisen jäsenvaltion mahdollisen edistymisen ottamiseksi huomioon, mielestäni voidaan yhtä hyvin määrätä progressiivinen uhkasakko siinä tapauksessa, että jäsenvaltio ei edelleenkään noudata unionin tuomioistuimen ensimmäistä tuomiota. Uhkasakon määrää voitaisiinkin lisätä puolivuositain 2 000 000 eurolla aina siihen asti, kunnes Helleenien tasavalta noudattaa 28.6.2012 annettua tuomiota komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) täysimääräisesti ja kaikilta osin.

146. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin velvoittaa Helleenien tasavallan maksamaan Euroopan komissiolle ”Euroopan unionin omat varat” -tilille nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamisajankohdasta lähtien ja siihen asti, kunnes 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) on pantu täytäntöön, puolivuositaisen 9 500 000 euron uhkasakon, jonka määrään lisätään puolivuositain 2 000 000 euroa nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamista seuraavan ensimmäisen puolivuotiskauden jälkeen ja siihen asti, kunnes 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) on pantu täytäntöön.

B Kiinteämääräinen hyvitys

1 Asianosaisten lausumat

147. Komissio ehdottaa, että unionin tuomioistuin määrittäisi kiinteämääräisen hyvityksen kertomalla yhden päiväkohtaisen summan niiden päivien lukumäärällä, joiden ajan rikkominen on jatkunut.

148. Komissio ehdottaa, että kiinteämääräisen hyvityksen laskemisessa sovellettaisiin samaa rikkomisen vakavuuteen perustuvaa kerrointa, jonka arvo on 5, ja samaa n-kerrointa kuin uhkasakon määrittämisessä. Perusmaksuksi kiinteämääräisen hyvityksen laskemista varten sen sijaan vahvistettaisiin 220 euroa päivältä. Toisin kuin uhkasakon laskemisessa, tässä ei sovellettaisi rikkomisen keston perustuvaa kerrointa.

149. Komissio ehdottaa tältä pohjalta, että sovelletaan kiinteämääräistä hyvitystä, joka lasketaan kertomalla 3 828 euron summa niiden päivien lukumäärällä, jotka ovat kuluneet 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) julistamisen ja sen päivän välillä, jona Helleenien tasavalta on pannut täytäntöön veloitteensa tai – muussa tapauksessa – jona nyt käsiteltävässä asiassa annetaan tuomio.

150. Helleenien tasavalta ei ole esittänyt huomautuksia nimenomaan kiinteämääräisestä hyvityksestä. Sikäli kuin komissio käyttää laskelmissaan samanlaisia kriteerejä kuin uhkasakon laskemisessa, kuten rikkomisen vakavuutta ja kestoja, on syytä ottaa huomioon huomautukset, jotka Helleenien tasavalta on esittänyt uhkasakosta.

2 Arviointi

151. Unionin tuomioistuin on jo katsonut olevansa sille kyseessä olevalla alalla myönnettyä harkintavaltaa käyttäessään toimivaltainen määräämään kumulatiivisesti uhkasakon ja kiinteämääräisen hyvityksen.⁶⁸

⁶⁸ Ks. tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

152. Unionin tuomioistuimen mukaan ”kiinteämääräisen hyvityksen maksamiseen velvoittamisen periaate riippuu pääasiallisesti niiden seurausten arvioinnista, joita asianomaisen jäsenvaltion velvoitteiden täytäntöönpanon laiminlyönnistä aiheutuu yksityisille ja julkisille eduille, erityisesti silloin, kun jäsenyysselvoitteiden noudattamatta jättäminen on jatkunut pitkään sen tuomion antamisen jälkeen, jossa se alun perin todettiin”.⁶⁹

153. Lisäksi ”kyseinen velvoittaminen on tehtävä kussakin yksittäistapauksessa kaikkien niiden asian kannalta merkityksellisten seikkojen perusteella, jotka liittyvät sekä todetun jäsenyysselvoitteiden noudattamatta jättämisen piirteisiin että sen jäsenvaltion omaan asenteeseen, jota SEUT 260 artiklan nojalla aloitettu menettely koskee. Kyseisellä määräyksellä annetaan tältä osin unionin tuomioistuimelle laaja harkintavalta päättää tällaisen seuraamuksen määräämisestä tai määräämättä jättämisestä”.⁷⁰

154. Kuten komissio toteaa, nyt kyseessä olevassa riita-asiassa voidaan havaita Helleenien tasavallan toistuva kilpailusääntöjen vastainen toiminta valtiontukien alalla.⁷¹ Tämä tekijä ja nyt käsiteltävässä asiassa erityisesti se, ettei euroakaan ole peritty takaisin 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) panemiseksi täytäntöön, ovat riittäviä osoituksia siitä, että vastaavien unionin oikeuden rikkomisten tulevan toistumisen tosiasiallinen estäminen edellyttää, että toteutetaan kiinteämääräisen hyvityksen määräämisen kaltainen ehkäisevä toimenpide.⁷²

155. Näissä olosuhteissa unionin tuomioistuin vahvistaa kiinteämääräisen hyvityksen määrän siten, että se on asianmukainen olosuhteiden kannalta ja oikeassa suhteessa rikkomiseen.⁷³ Tuomioistuin ottaa tässä yhteydessä huomioon rikkomisen todetun vakavuuden, sen keston sekä asianomaisen jäsenvaltion maksukyvyyn.⁷⁴

156. Nyt käsiteltävään asiaan sisältyy useita seikkoja, jotka antavat aihetta epäillä Kreikan viranomaisten todellista tahtoa panna täytäntöön päätös 2009/610 tai panna täysimääräisesti täytäntöön 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitetyt sitoumukset.

157. Tältä osin onkin pantava merkille, että maaliskuussa 2010, siis jo ennen kuin komissio oli hyväksynyt 1.12.2010 päivätyyn kirjeen sisältämän luettelon sitoumuksista ja EN oli virallisesti hyväksynyt ne, Helleenien tasavalta oli puitesopimuksen 11 artiklassa käytännössä jo luvannut EN:lle ja sen (aiemmille ja uusille) osakkaille saavansa komission lopullisen suostumuksen siihen, että päätöksen 2009/610 täytäntöönpano ei edellytä EN:n saamien tukien palauttamista.

158. Helleenien tasavalta ei kuitenkaan ole voinut pätevästi antaa tällaista lupaa EN:lle ja sen ostajille, vaikka ADM (ja myöhemmin Privinest) olisikin vaatinut sitä ennakkoehtona 75,1 prosentin osuuden ostamiselle EN:n osakkeista.⁷⁵ Tällainen lupaus, joka on vastoin unionin oikeuden velvoittavaa luonnetta valtiontukien alalla, on itse asiassa pätemätön.

69 Tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 117 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Ks. tuomio 7.7.2009, komissio v. Kreikka (C-369/07, EU:C:2009:428); tuomio 1.3.2012, komissio v. Kreikka (C-354/10, ei julkaistu, EU:C:2012:109); tuomio 17.10.2013, komissio v. Kreikka (C-263/12, ei julkaistu, EU:C:2013:673); tuomio 9.11.2017, komissio v. Kreikka (C-481/16, ei julkaistu, EU:C:2017:845) ja tuomio 17.1.2018, komissio v. Kreikka (C-363/16, EU:C:2018:12).

72 Ks. vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 74 kohta) ja tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 115 ja 116 kohta).

73 Ks. vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 75 kohta); tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 117 kohta); tuomio 22.6.2016, komissio v. Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471, 94 kohta) ja tuomio 22.2.2018, komissio v. Kreikka (C-328/16, EU:C:2018:98, 119 kohta).

74 Ks. vastaavasti tuomio 2.12.2014, komissio v. Kreikka (C-378/13, EU:C:2014:2405, 76 ja 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 2.12.2014, komissio v. Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, 118 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

75 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 15 ja 16 kohta. ICC:n välimiesoikeus jätti siis täysin huomiotta sen, ettei Helleenien tasavalta voinut sallia EN:n ottaa vastaan tilauksia sota-alusten rakentamiseksi muille maille, sillä SEUT 346 artiklan 1 kohdassa suojataan ainoastaan asianomaisen jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut. Näin ollen erityisesti sellaiset tilaukset, erityisesti kolmansia maita varten, katsottaisiin 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä kielletyksi siviilialan toiminnaksi, josta EN luopui 27.10.2010 allekirjoittamassaan sitoumuskirjeessä.

159. Kreikan viranomaiset eivät myöskään ole pitäneet sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperintää kiireellisenä asiana, vaan ne ovat päinvastoin viivästyttäneet viime kädessä takaisinperintää toteuttamalla toimenpiteitä, jotka sinänsä ovat välttämättömiä mutta silti riittämättömiä, ja vieläpä toteuttamalla niitä äärimmäisen hitaasti. Takaisin perittävän tuen määrä on viivytystä aiheuttavan toiminnan vuoksi kasvanut 256 000 000 eurosta 670 000 000 euroon viivästyskoroilla korotettuna.

160. Kreikan viranomaiset esimerkiksi osoittivat EN:lle sisämarkkinoille soveltumattomaa tukea koskevan ensimmäisen perintämääräyksen vasta 4.12.2015⁷⁶ eli 11 kuukauden kuluttua komission virallisesta huomautuksesta ja yli kolmen vuoden kuluttua jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä 28.6.2012 annetusta tuomiosta komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395). EN:n asettamista erityishallintoon ne vaativat vasta 13.10.2017 eli lähes kaksi vuotta ensimmäisen perintämääräyksen antamisen jälkeen.

161. Vielä silloinkaan, kun näytti ilmeiseltä, että EN ja sen osakkaat eivät osallistuisi 1.12.2010 päivätyssä kirjeessä esitettyjen sitoumuksien täytäntöönpanoon, Helleenien tasavalta ei ryhtynyt toimiin aloittaakseen EN:ään kohdistuvan konkurssimenettelyn tai asettaakseen sen erityishallintoon tuen perimiseksi takaisin – siitäkään huolimatta, että Kreikan tuomioistuimet olivat hylänneet EN:n esittämän hakemuksen perintämääräysten täytäntöönpanon lykkäämisestä.⁷⁷

162. ICC:n välimiesoikeus oli kylläkin 5.8.2016 antamallaan väliaikaismääräyksellä kieltänyt Helleenien tasavaltaa aloittamasta EN:ään kohdistuvaa konkurssimenettelyä ilmoittamatta tälle etukäteen ja oli 27.6.2017 antamallaan päätöksellä määrännyt Helleenien tasavallan pidättymään aina lopullisen tuomion antamiseen asti toimenpiteistä, jotka saattaisivat muuttaa määräysvaltaa EN:ssä. Sama kiello koski myös erityishallintomenettelyä.

163. EN:n, sen osakkaiden ja Helleenien tasavallan väliseen erimielisyyteen on kuitenkin sovellettava Kreikan oikeutta, jonka alaisuuteen ICC:n välimiesmenettely kuuluu, sillä ICC:n välimiesoikeuden on määrä kokoontua Kreikan Ateenassa. Koska unionin oikeus kuuluu Kreikan oikeuteen,⁷⁸ on yhtäältä niin, että kyseinen välimiesoikeus ei voinut pätevästi estää Helleenien tasavaltaa aloittamasta EN:ään kohdistuvaa maksukyvyttömyysmenettelyä viimeisenä keinona sisämarkkinoille soveltumattoman tuen perimiseksi takaisin, ja toisaalta niin, että Helleenien tasavalta ei voi vedota kyseisen välimiesoikeuden määräykseen perustellakseen päätöksen 2009/610 jättämistä panematta täytäntöön.

164. Kun otetaan huomioon edellä esitetty ja se, että Kreikan BKT pienentyi 25,5 prosenttia vuosina 2010–2016, mielestäni on tarkoituksenmukaista ehdottaa unionin tuomioistuimelle, että se velvoittaisi Helleenien tasavallan maksamaan 13 000 000 euron suuruisen kiinteämääräisen hyvityksen eli noin 2 prosenttia takaisinperittävästä tuesta.

IX Loppuhuomautus

165. Istunnossa komissio pyysi unionin tuomioistuinta selventämään, kuinka Helleenien tasavallan tulee panna täytäntöön sellainen ICSID-välimiesmenettelyssä annettava välitystuomio, jossa se veloitetaan maksamaan vahingonkorvausta tuen mahdollisesta takaisinperinnästä tai siinä tarkoituksessa toteutetuista toimenpiteistä, kuten EN:n purkamisesta.⁷⁹

⁷⁶ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

⁷⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

⁷⁸ Ks. tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 41 kohta).

⁷⁹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 58 ja 59 kohta.

166. Nyt käsiteltävässä asiassa annettavassa tuomiossa unionin tuomioistuin voi tarkastella vain sellaisia väitteitä, jotka komissio on tuonut esiin Helleenien tasavallalle osoittamassaan virallisessa huomautuksessa. Komission esittämää selvennyspyyntöä ei voida katsoa sellaiseksi.

167. Näin ollen komission kyseistä pyyntöä olisikin mahdollista käsitellä ainoastaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa erillisessä kanteessa, jolla vaaditaan toteamaan, että Helleenien tasavalta olisi välitystuomiota noudattamalla laiminlyönyt EUT-sopimuksen mukaiset velvoitteensa.

168. Joka tapauksessa on huomattava, että kyseessä olevassa ICSID:n välimiesmenettelyssä ei ole toistaiseksi annettu tuomiota.

X Oikeudenkäyntikulut

169. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Helleenien tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on todettu, Helleenien tasavalta on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

XI Ratkaisuehdotus

170. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

- 1) Helleenien tasavalta ei ole noudattanut 28.6.2012 annetun tuomion komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) ja SEUT 260 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut kaikkia kyseisen tuomion täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä.
- 2) Helleenien tasavalta veloitetaan maksamaan Euroopan komissiolle ”Euroopan unionin omat varat”-tilille nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamisajankohdasta lähtien ja siihen asti, kunnes 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (C-484/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) on pantu täytäntöön, puolivuositainen 9 500 000 euron uhkasakko, jonka määrään lisätään puolivuositain 2 000 000 euroa nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamista seuraavan ensimmäisen puolivuotiskauden jälkeen ja siihen asti, kunnes 28.6.2012 annettu tuomio komissio v. Kreikka (C-485/10, ei julkaistu, EU:C:2012:395) on pantu täytäntöön.
- 3) Helleenien tasavalta veloitetaan maksamaan Euroopan komissiolle ”Euroopan unionin omat varat”-tilille 13 000 000 euron kiinteämääräinen hyvitys.
- 4) Helleenien tasavalta veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.